

Název objektu

Městské divadlo č. p. 552

Adresa	č. p. 552/32, ul. Boženy Němcové, Chomutov, 430 01
K.ú./par. č.	Chomutov I, p. č. 300/1
Architekt	Ing. Ernst Landisch
Stavitel	?
Projekt	1904
Realizace	1904 - 1905
Vlastník	Statutární město Chomutov
Typ objektu	divadlo
Typ památkové ochrany	objekt není památkově chráněn

Popis:

Na přelomu století se v Chomutově většina divadelních představení odehrávala v sále hotelu Adler, který však přestal brzy dostačovat potřebám prosperujícího města. Z iniciativy městské rady byly na přelomu roků 1903-1904 zahájeny přípravy na výstavbu divadelní budovy, která se měla stát multifunkčním společenským střediskem. První návrh divadla byl hotov v dubnu roku 1904 a s největší pravděpodobností jej vypracoval městský inženýr Ernst Landisch. Stavba byla zahájena ještě téhož roku v prostoru bývalé městské střelnice, kde se do té doby nacházela klasicistní budova z r. 1833. Přesné datum otevření divadla neznáme, ale s velkou pravděpodobností proběhlo na počátku podzimní divadelní sezóny roku 1905. Před dokončením stavby označoval místní tisk budoucí divadelní budovu jako *Neue Schiesshaus*, už při otevření však nesla název *Städtische Parksälen*, do češtiny překládaný jako *Městská parková dvorana*. Po druhé světové válce dostalo divadlo český název *Kulturní dům Bedřicha Smetany*, který se v roce 1953 změnil na *Závodní klub národního podniku Válcovny trub a železárny Gustava Klimenta*. Od roku 1992 nese budova titul *Městské divadlo*.

Během 1. pol. 20. stol. zaznamenala budova divadla jen minimální stavební úpravy, v roce 1940 byla pravděpodobně přestavěna veranda, která se od té doby používala jako sklad kulís a divadelní dílna. Ve stejném roce si krajské vedení NSDAP přizpůsobilo menší sál, původně zvaný *Schlaraffia Saal*, na školicí místnost a na počátku roku 1945 se divadelní sál využíval jako kino. Po druhé světové válce se v interiérech i exteriéru budovy prováděly jen nejnutnější opravy. V 80. letech minulého století byly připraveny plány na celkovou přestavbu divadla, která se však nerealizovala. Ve stejné době byly z atiky divadla sneseny sochy čtyř múz, které pro havarijní stav nebylo možné znovu osadit. Celková rekonstrukce divadla, zvláště interiérů, proběhla až v letech 2002–2005 podle návrhů libereckých architektů Pavla Janouška a Borise Šonského.

Reprezentativní budova divadla severozápadně od městského centra v areálu městského parku a svým hlavním průčelím se obrací k jihozápadu. Osovému průčelí dominují dvě předstupující jednoosé nárožní věže s únikovými schodišti, které jsou završené prosklenými dvuosými lucernami s plochými střechami. Plocha průčelí mezi věžemi je šestiosá, v přízemí jsou osy chráněné otevřenou sloupovou lodžii vytvářející před okny v prvním patře prostornou

pokračování popisu:

terasu. Okna v přízemní osvětlují prostory původní restaurace, v prvním a druhém patře vedou okenní osy do prostoru hlediště divadelního sálu, položeného rovnoběžně se vstupním průčelím. Okna v 1. a 2. NP jsou završené přímým obloukem a ve 3. NP půlkruhovým obloukem. První a druhé patro je mezi okny rytmizováno vysokým řádem kanelovaných pilastrů s korintskými hlavicemi s vegetabilním motivem. Střední pole otevřené lodžie je kryté kovovou prosklenou markýzou elipsového tvaru, která chrání a zvýrazňuje hlavní vstup do budovy. Bosované přízemí je od horního patra odděleno výraznou patrovou římsou s vlysem doplněným triglyfy a kapkami. Průčelí završuje balustrová atika, původně osazená sochami čtyř múz.

Hlavní vstup vede přes podélný vestibul do centrální čtvercové haly, ze které jsou přístupné téměř všechny prostory v přízemí budovy - bývalá restaurace a sklad kostýmů na levé straně a bývalý hudební salónek napravo. Na vestibul s centrální halou navazuje další téměř čtvercový prostor s hlavním dvouramenným schodištěm do prvního patra. Z tohoto prostoru se dá vstoupit také do malého sálu. Schodiště ústí ve foyer prvního patra, ze kterého lze vstoupit třemi segmentově završenými vstupy do divadelního sálu. Z foyer jsou také přístupné bývalé šatny a předsálí s dalšími dvěma vstupy do hlediště. Hlediště, které svou výškou zabírá obě patra budovy, má rovnou parketovou podlahu bez pevných sedadel a rovný strop s vysokým fabionem. Ze tří stran jej obíhá balkón s nízkým parapetem, nesený zdobenými konzolami.

Interiéry divadla zdobí velmi zdařilé štukové aplikace a reliéfy múz, které najdeme např. v centrální hale, kde obklopují portál do sousední schodišťové haly. Tyto reliéfy představují múzy Thálie a Kleió. Thálie se svou družkou je spodobněná také na pilíři podpírajícím rovný strop vestibulu divadla. Nejbohatší výzdobu má však hlavní sál, kde vrchol jevištního portálu korunuje zobrazení múzy lyrické a milostné poezie Erató v doprovodu tří putti. Po stranách zdobí oblouk jeviště symbolická zpodobení Komédie a Tragédie. Triumf múz najdeme na stropě divadla. Putti v kombinaci s vegetabilními motivy jsou vyvedeny také na zděném parapetu balkónu hlediště. Klenáky všech vstupů do hlediště tvoří ženské maskarony s vavřínovými věnci. Ve vestibulu divadla pak nalezneme medailon s letopočet 1905, rokem otevření divadla. Okna osvětlující hlavního schodiště budovy mají vitrajovou výplň s městským znakem. Interiéry a exteriéry budovy dále doplňují opracované litinové a kovářské prvky se secesními detaily.

Severozápadně od divadla se nachází protáhlá přízemní stavba označovaná jako veranda, později používaná jako sklad kulís, dnes slouží jako zahradní restaurace. Společně s nedalekým hudebním altánem podobě mušle se jedná patrně o pozůstatky původní městské střelnice. Tomu odpovídá i jejich poloha, která nekoresponduje se symetrickým rozvržením parkové úpravy v okolí divadla.

Památkové zhodnocení:

Reprezentativní budova městského divadla odráží hospodářský a společenský vzestup Chomutova na přelomu 19. a 20. stol., kdy se v jeho těsné blízkosti otevřely hnědouhelné doly a záhy nato, v roce 1887, i proslulé Mannesmannovy železářny. Obdobné víceúčelové stavby s divadelním sálem, který kromě divadelních představení sloužil i dalším společenským účelům vznikaly v té době, především v českém prostředí např. *Smetanův dům* v Litomyšli a výjimečně i v německém pohraničí (*Národní dům* v Liberci). Například lázeňské město Teplice získalo reprezentativní divadelní budovu s kinosálem kavárnou a restaurací až ve 20. letech 20. stol. (arch. R. Bitzan).

Chomutovské divadlo je postavené v neorenesančním slohu, ale drobné architektonické prvky v exteriéru i interiéru již ohlašujícími nastupující secesi. Obdobnou kombinaci secesních

a historizujících prvků nalezneme také na vlastní vile autora architektonického projektu Ing. Ernsta Landische (Přemyslova ul., č. p. 1130), která vznikala současně s divadelní budovou. Divadlo je ve své hmotě i detailu velmi autentické a nepoznamenané většími přestavbami a stavebními úpravami. Zásadní rekonstrukcí prošla budova až v 90. letech 20. stol., kdy proběhly drobné úpravy interiérů a došlo k obnově venkovních fasád. Roku 2000 proběhla výměna střešní konstrukce a krytiny.

Prameny a literatura:

- Stavební archiv města Chomutov
- Josef Bret, Václav Stiska, Jaroslav Pachner, *Chomutov ve starých pohlednicích*, Chomutov 1992, obr. 53 a 54
- Zdena Binterová, *Proměny Chomutova v čase: Dějiny Chomutova II*, Chomutov 1998, s. 33
- Jaroslav Pachner, *Chomutov*, Praha – Litomyšl 2006, obr. 82
- Jaroslav Pachner, Park Theodora Körnera v Chomutově, *Památky, příroda, život XXXIX*, 2007, č. 39, s. 6
- <http://www.theatre-architecture.eu/>

Zpracovatel

Mgr. Marta Pavlíková

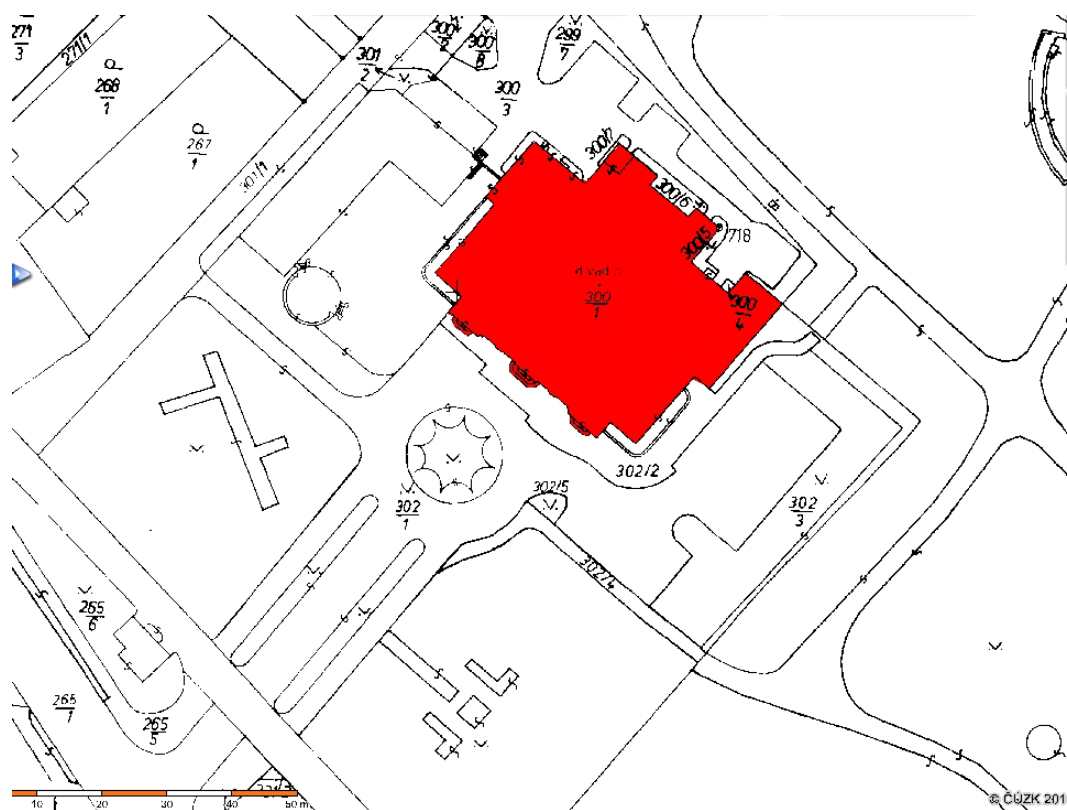
Datum

31. prosince 2010

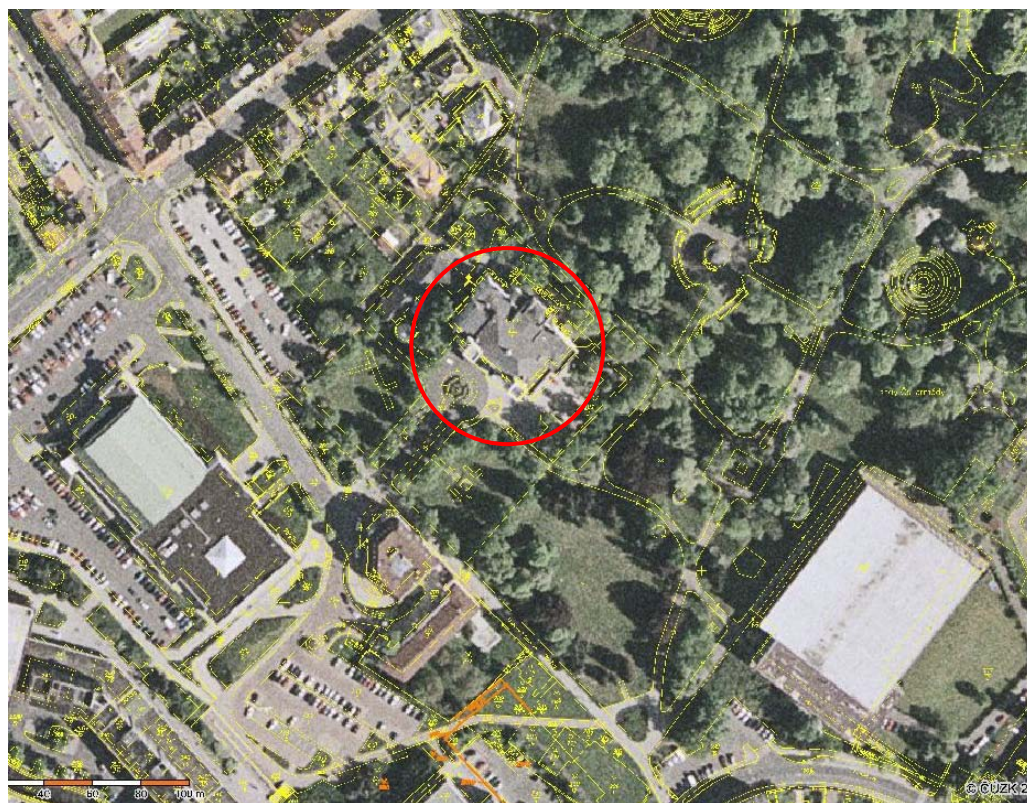
Seznam příloh :

1. katastrální mapa
2. letecký snímek
3. fotografická a plánová dokumentace
 - situační plán (nedatováno)
 - plán hlavního průčelí (nedatováno)
 - podélný řez (duben 1904)
 - příčný řez (duben 1904)
 - půdorysný plán suterénu (nedatováno)
 - půdorysný plán prvního patra (nedatováno)
 - dobová pohlednice z roku 1945 (zdroj Zdena Binterová, *Proměny Chomutova v čase: Dějiny Chomutova II*, Chomutov 1998)
 - dobová fotografie kolem 1920 (zdroj <http://www.fotohistorie.cz/>)
 - jihozápadní průčelí
 - pohled od jihu
 - jihovýchodní průčelí
 - jihozápadní průčelí, detail markýzy
 - severovýchodní průčelí

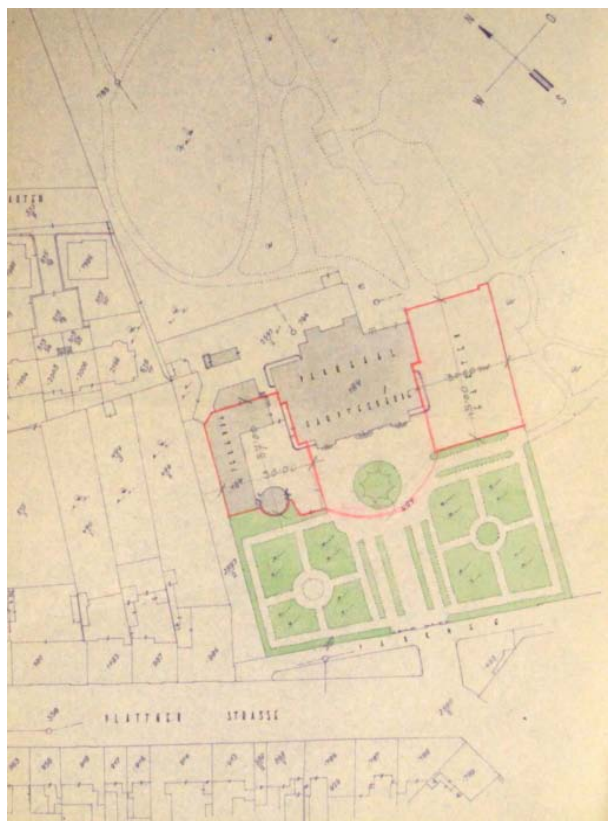
▼ 1. katastrální mapa

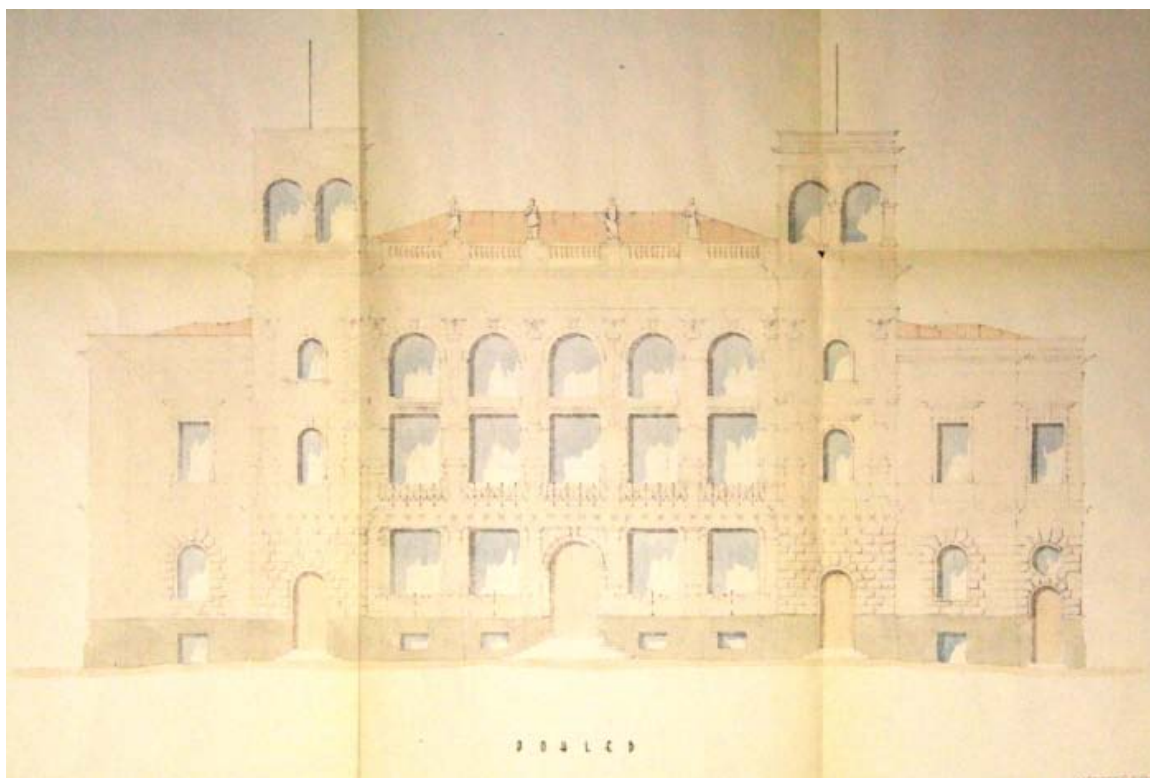
▼ 2. letecký snímek s vyznačením objektu

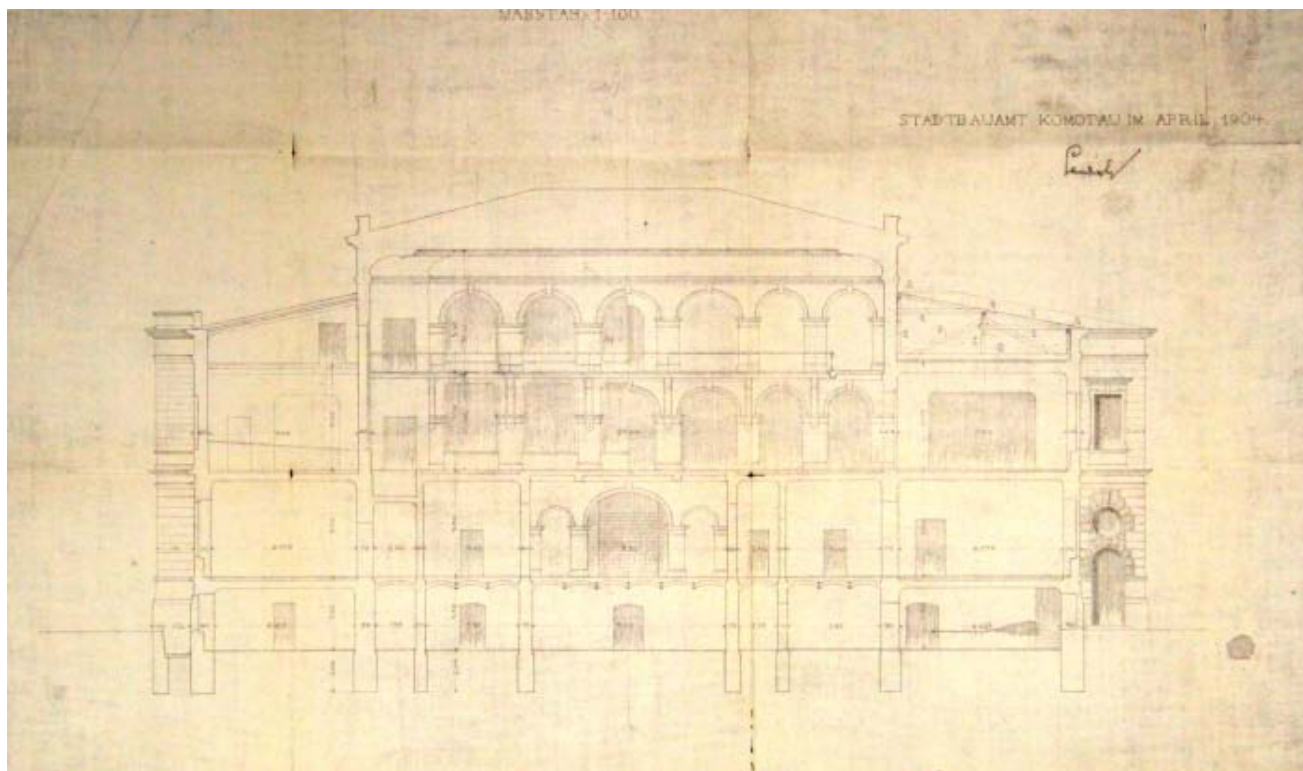
▼ 3. **fotografická a plánová dokumentace** (zdroj : Stavební archiv města Chomutov)

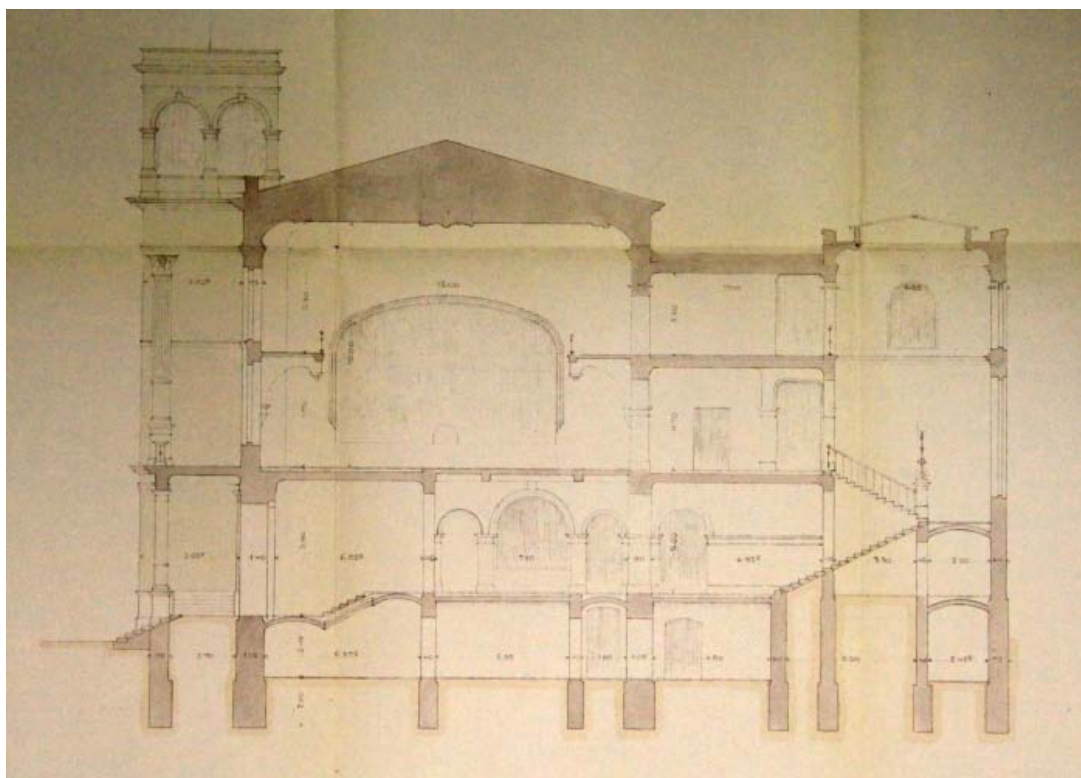
- situační plán (nedatováno)

- plán hlavního průčelí (nedatováno)

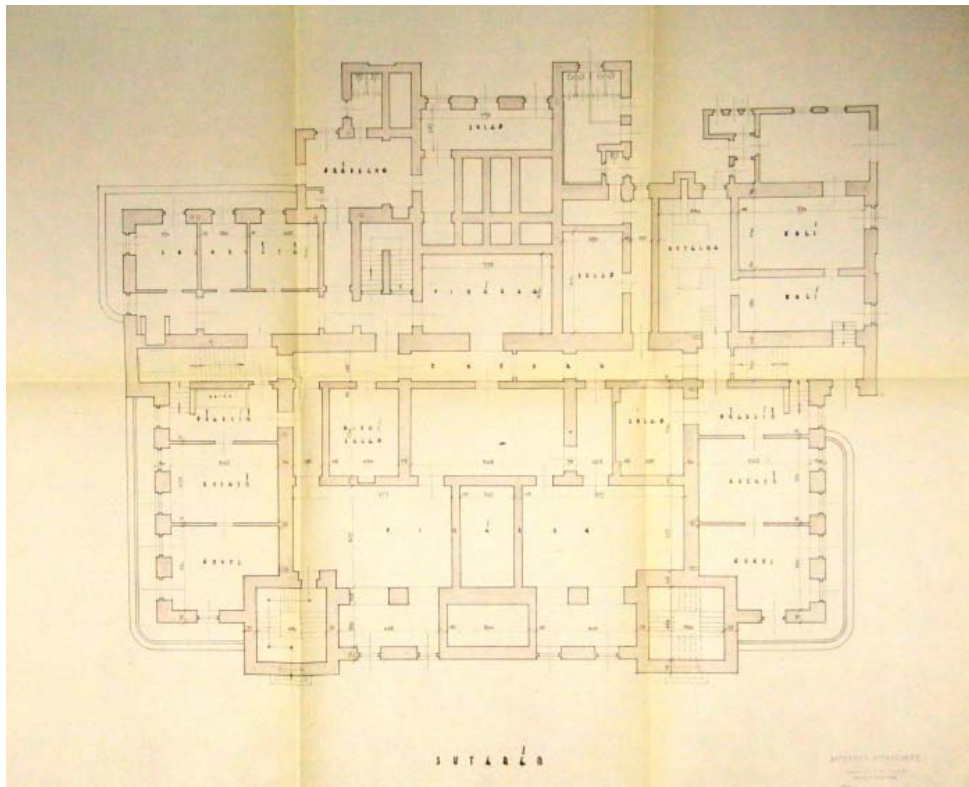

- podélný řez (duben 1904)

- příčný řez (nedatováno)

- půdorysný plán suterénu (nedatováno)

- ▼ **dobová pohlednice z roku 1945** (zdroj Zdena Binterová, Proměny Chomutova v čase: Dějiny Chomutova II, Chomutov 1998)

- ▼ **dobová fotografie kolem 1920** (zdroj <http://www.fotohistorie.cz/>)

▼ jihozápadní průčelí

▼ pohled od jihu

▼ jihovýchodní průčelí

▼ jihozápadní průčelí, detail markýzy

▲ severovýchodní průčelí

